

DET KONGELIGE
UTDANNINGS- OG FORSKNINGSDEPARTEMENT

Rundskriv

Kommunene og fylkeskommunene
De statlige grunnskolene
De private grunnskolene
De frittstående grunnskolene i Norge og utlandet
Fylkesmennene
Utdanningsdirektoratet

Nr.
F-08-05

Vår ref
200501847

Dato
08.08.05

Informasjon om endringer i opplæringsloven og friskoleloven o.a.: Om faget kristendoms-, religions- og livssynskunnskap og rett til avgrenset fritak

Stortinget vedtok 8. juni 2005 endringer i lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringen (opplæringsloven) og i lov 4. juli 2003 nr. 84 om frittstående skoler (friskoleloven). De fleste av disse endringene er omhandlet i Rundskriv F-07-05 om *Informasjon om endringer i opplæringsloven og friskoleloven*, mens dette rundskrivet omhandler de endringene som er gjort i faget kristendoms-, religions- og livssynskunnskap (KRL) og retten til avgrenset fritak fra aktiviteter i opplæringen m.v. *Samtlige av lovendringene trådte i kraft 17. juni 2005, jf. kongelig resolusjon av samme dato. Lovendringene er bl.a. tilgjengelig på lovdata: <http://www.lovdata.no/>*

Endringene i lovbestemmelsene om KRL-faget og retten til avgrenset fritak er foretatt som en del av oppfølgingen av de synspunkter FNs Menneskerettighetskomité har fremmet i avgjørelse av 3. november 2004. Uttalelsen konkluderer med at den tidligere ordningen med delvis fritak i KRL-faget er i strid med artikkel 18 nr. 4 i FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, som omhandler foreldres frihet til å sørge for sine barns religiøse og moralske oppdragelse. Det vises her til Rundskriv F-02-05 om *KRL-faget og uttalelse fra FNs Menneskerettskomité om brudd på FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter — skolenes oppfølging*.

Forslag til endring av lovbestemmelsene på dette området har vært på alminnelig høring. Vi viser til høringsbrev datert 8. februar 2005 m/høringsfrist 29. mars 2005. På bakgrunn av høringsuttalelsene fremmet Utdannings- og forskningsdepartementet 29. april 2005 forslag om endringer i opplæringsloven og friskoleloven (Om faget

kristendoms-, religions- og livssynskunnskap og rett til avgrensa fritak) i Ot.prp. nr. 91 (2004–2005). Endringene ble vedtatt av Stortinget 8. juni 2005, og det vises til følgende stortingsdokumenter: Innst. O. nr. 104 (2004–2005) og Besl. O. nr. 95 (2004–2005) som begge omhandler endringer i opplæringsloven og friskoleloven. Nedenfor følger en kort omtale av disse endringene og den nye læreplanen i KRL-faget.

Ovennevnte dokumentene er lagt ut på Internett: <http://odin.dep.no/ufd/> og <http://www.stortinget.no>

Opplæringsloven § 2–4 om undervisningen i faget kristendoms-, religions- og livssynskunnskap (KRL)

De ulike verdensreligionene og livssynene skal ha kvalitativt likeverdig behandling. Kunnskap om kristendommen skal ha kvantitativt forrang. Dette er søkt ivare tatt på følgende måte: Undervisningen i de ulike emnene skal skje etter de samme pedagogiske prinsippene, jf. § 2–4 siste ledd, og beskrivelsen av innholdet i kristendommen i § 2–4 første ledd inneholder ordet "grundig".

Det heter nå i § 2–4 første ledd andre strekpunkt at undervisningen i kristendoms-, religions- og livssynskunnskap skal "gi grundig kjennskap til evangelisk-luthersk kristendomsforståing og ulike kristne kyrkjesamfunn". Dette innebærer at "evangelisk-luthersk tru" er endra til "evangelisk-luthersk kristendomsforståing" for å fjerne inntrykket av troselment og for å sikre kvalitativt likeverdig behandling av religioner og livssyn. Videre er det første strekpunktet i bestemmelsen endret slik at Bibelen og kristendommen som kulturarv er plassert som et eget punkt.

Det er ikke foretatt endringer i § 2–4 andre ledd hvor det bl.a. heter at "Undervisninga i faget skal ikkje vere forkynnande". Departementet vil likevel understreke at undervisningen ikke skal gi rom for religionsutøvelse, men skal gi kunnskap om tro, religioner og livssyn. I ovennevnte høringsbrev ble det påpekt at arbeidsmåtene vil ha sentral betydning for om innholdet i faget kan oppleves som religionsutøvelse eller være støtende på andre måter. Det er derfor viktig at det vises særlig varsomhet ved undervisning i emner som omhandler religiøs praksis, som bønn, gudstjeneste og andre former for religionsutøvelse. Samtidig er det viktig at skolene, som ved all annen opplæring, bruker engasjerende og varierte arbeidsmåter, slik at undervisningen ikke blir teoritung og abstrakt.

I § 2–4 tredje ledd er henvisningen til grunnskolens formålsparagraf i § 1–2 tatt bort. Denne endringen skal bidra til at fagets rolle som et ordinært og samlende fag for kunnskap, forståelse og dialog blir tydeligere. Samtidig vil denne endringen imøtekomme uttalelsen fra FN-komiteen på dette punktet. I det samme leddet er ordet "religionar" erstattet med "verdsreligionar" for å bringe teksten i samsvar med de endringene som er foretatt i første ledd, tredje strekpunkt.

Som hovedregel omfatter endringene i § 2–4 også private grunnskoler godkjent etter opplæringsloven § 2–12 andre ledd hvor det bl.a. heter at § 2–4 "i lova med forskrifter gjeld for innhaldet og for vurdering i privat grunnskole så langt reglane ikkje kjem i

strid med Noregs folkerettslege plikter". For ordens skyld gjør vi oppmerksom på at skolen kan være innvilget unntak etter § 2–12 fjerde ledd.

Opplæringsloven § 2–3a om fritak fra aktiviteter m.m. i opplæringen

Retten til fritak fra aktiviteter m.m. var tidligere regulert i opplæringsloven § 2–4 fjerde og femte ledd. For å gjøre det tydeligere at retten til fritak kan omfatte aktiviteter m.m. i hele grunnskoleopplæringen, ikke bare i KRL-faget, er disse bestemmelsene nå skilt ut som en ny og egen paragraf – opplæringsloven § 2–3a.

Ordene "religiøse aktiviteter" i overskriften til bestemmelsen er endret til "aktiviteter" fordi den tidligere ordlyden misvisende kunne gi inntrykk av at det er tillatt med undervisning som er forkynnende.

Selv om undervisningen i KRL-faget ikke skal være forkynnende, jf. § 2–4 andre ledd, kan det likevel være tilfeller hvor enkelte foreldre og elever subjektivt opplever deler av undervisningen som religionsutøvelse eller tilslutning til annet livssyn. Som en nødvendig "sikkerhetsventil" har en fritaksbestemmelsen, som kan bidra til å unngå konflikter i grenselandet mellom det som fra skolens side ikke ansees for å være religionsutøvelse, men som subjektivt kan bli opplevd som det.

I § 2–3a første ledd første punktum er det presisert at det kan gis melding om fritak fra aktiviteter som den enkelte oppfatter som støtende eller krenkende ut fra egen religion eller eget livssyn, i tillegg til aktiviteter som blir oppfattet som religionsutøvelse eller tilslutning til annet livssyn. Dette kan eksempelvis gjelde deler av opplæringen i heimkunnskap eller aktiviteter som dans i kroppsøving, som neppe kan oppfattes som religionsutøvelse eller tilslutning til annet livssyn, men som kan være uakseptable ut fra elevens kulturelle bakgrunn eller fordi aktiviteten oppleves som brudd på regler i egen religion eller eget livssyn.

Kravet om at melding om fritak skal være skriftlig er videreført, og det må fremgå av meldingen hvilke aktiviteter det blir meldt om fritak fra. Ingen foreldre eller elever skal føle seg presset til å stå frem med et bestemt livssyn. Det fremgår derfor av § 2–3a første ledd andre punktum at "Det er ikkje nødvendig å grunngi melding om fritak etter første punktum". Bestemmelsen om at elever som har fylt 15 år selv gir skriftlig melding er videreført i § 2–3 femte ledd.

I andre ledd i § 2–3a er det presisert at det ikke kan kreves fritak fra kunnskap om de ulike emnene i læreplanen. Fritaksretten gjelder fritak fra aktiviteter som med rimelig grunn kan oppleves som utøvelse av annen religion eller tilslutning til annet livssyn, eller som støtende eller krenkende. Etter departementets vurdering er det viktig at fritaksretten ikke praktiseres slik at kunnskapsstoff velges bort. I andre ledd er det også presisert at saksbehandlingsreglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven kommer til anvendelse dersom skolen i et konkret tilfelle kommer til at det ikke kan gis fritak. Skolen må da gi en begrunnelse for hvorfor det ikke kan gis fritak, jf. forvaltningsloven §§ 24 og 25.

Det er presisert at skolen har ansvar for å sørge for at fritak blir gjennomført når det er meldt om fritak, jf. § 2–3a tredje ledd. Videre fremgår det at skolen skal legge til rette for tilpasset opplæring innenfor læreplanen. Dette fremgår også av opplæringsloven § 1–2 femte ledd. Slik tilpasset opplæring innebærer at eleven skal få samme kunnskap som de andre elevene, men på en annen måte. Skolen har ikke adgang til å gi eleven fri fra pliktig undervisning med hjemmel i § 2–3a. Gjennomføringen av undervisningen må avtales i dialog mellom foreldrene og skolen.

Det fremgår av § 2–3a fjerde ledd at skoleeieren årlig skal informere elevene og foreldrene til elever under 15 år om reglene for fritak. Utdanningsdirektoratet vil utarbeide en veiledning som kan benyttes i denne sammenheng. Ellers har skolen en generell veiledningsplikt etter forvaltningsloven; dette innebærer at skolen har plikt til å gi veiledning om den planlagte undervisningen, dvs. om fag og opplæringsmål, arbeidsformer og arbeidsplaner for undervisningen, når foreldre eller elever ber om det.

Som hovedregel gjelder § 2–3a også for de private grunnskolene godkjent etter opplæringsloven § 2–12 andre ledd hvor det bl.a. heter at § 2–3a ”i lova med forskrifter gjeld for innhaldet og for vurdering i privat grunnskole så langt reglane ikkje kjem i strid med Noregs folkerettslege plikter”. For ordens skyld gjør vi oppmerksom på at skolen kan være innvilget unntak etter § 2–12 fjerde ledd.

Opplæringsloven § 2–3a er også gjort gjeldende for de fleste frittstående grunnskolene godkjent etter friskoleloven, jf. friskoleloven § 3–12. Retten til fritak gjelder ikke for elever i frittstående grunnskoler som er opprettet av religiøse eller etiske grunner. Departementet er klageinstans for enkeltvedtak etter bestemmelsen. Denne avgjørelsesmyndigheten er delegert til Fylkesmannen.

Ny læreplan i faget kristendoms-, religions- og livssynskunnskap (KRL)

Ny læreplan for faget kristendoms-, religions- og livssynskunnskap (KRL) ble vedtatt 3. august 2005. Læreplanen følger vedlagt. Timetallet i faget er oppgitt i 60-minutters enheter. Planen for KRL-faget skal tas i bruk av alle offentlig grunnskoler fra skolestart i august 2005.

Som følge av at det er vedtatt ny læreplan i KRL-faget er det foretatt en endring i § 1–1 siste ledd i forskrift 28. juni 1999 nr. 722 til opplæringsloven. § 1–1 siste ledd lyder nå som følger:

Den nye læreplanen for faget kristendoms-, religions- og livssynskunnskap, vedteke 3. august 2005, erstattar den reviderte læreplanen for faget kristendoms-, religions- og livssynskunnskap, vedteke 14. juni 2002, som erstatta læreplanen for faget kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering i L97.

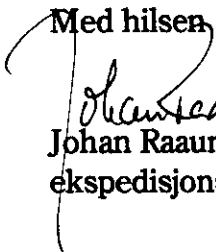
Innføringen av den nye læreplanen i KRL-faget vil bli fulgt opp med etter- og videreutdanningstilbud i alle fylker fra september 2005. Utdanningsdirektoratet sender ut *KRL-boka 2005* til alle skoler ved skolestart. Den vil, i tillegg til planen og aktuelle dokumenter, inneholde læreplanveiledning og foreldreinformasjon. KRL-nettverket,

som består av fagpersoner ved universitet og høyskoler, har utarbeidet et nytt nettsted, www.KRLnett.no, til hjelp for alle som skal arbeide med KRL-faget.

Private grunnskoler, som er godkjent etter opplæringsloven § 2-12, skal drives i samsvar med opplæringsloven § 2-3 med forskrifter, jf. § 2-12 andre ledd. § 2-3 omhandler bl.a. innholdet i opplæringen, og den nye læreplanen i KRL-faget er gitt med hjemmel i § 2-3 tredje ledd. Dette innebærer at de private grunnskolene skal ta i bruk den nye læreplanen for KRL-faget fra skolestart i august 2005, forutsatt at skolen ikke tidligere er innvilget unntak etter § 2-12 fjerde ledd.

De frittstående grunnskolene, som er godkjent etter friskoleloven, "skal drive verksemda si etter læreplanar godkjende av departementet", jf. friskoleloven § 2-3. Dersom departementet eller Utdanningsdirektoratet har godkjent at den frittstående grunnskolen skal "følgje den læreplanen som gjeld for offentlege skolar", for eksempel Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen (L97), skal skolen ta i bruk den nye læreplanen for KRL-faget fra skolestart i august 2005. Dersom skolen tidligere har fått godkjent en læreplan som på annen måte sikrer elevene jevn god/tilsvarende opplæring, skal skolen i skoleåret 2005/2006 følge den planen den tidligere har fått godkjent. Etter 1. august 2006 skal frittstående grunnskoler følge læreplanen i KRL-faget fastsatt 3. august 2005 hvis de i mellomtiden ikke har søkt om avvik fra denne.

Med hilsen

Johan Raaum (e.f.)
ekspedisjonssjef

Cato Aarø
Fung. avdelingsdirektør

Vedlegg: Ny læreplan i KRL-faget